

Η υποδοχή των “ξένων” πληθυσμών σε μία βιβλιοθήκη παρισινού προαστίου

Florence Schreiber

Αρχικά, σας παραθέτω μια μικρή ιστορία που έχει ως σκοπό να παρουσιάσει τη δυσκολία ενός τέτοιου θέματος ακριβώς όπως το βλέπουν στη Γαλλία.

Ταξίδεψα το μεσημεράκι με το RER, το γρήγορο τοπικό μετρό που αντικαθιστά το κλασικό μετρό όταν κάποιος θέλει να πάει πέρα από το Παρίσι στα προάστια. Αυτό στο οποίο αναφέρομαι πηγαίνει προς τα βόρεια, στο Seine-Saint-Denis, το ξακουστό 93ο διαμέρισμα νομού, του οποίου φλεγόμενες εικόνες μετέδιδαν το Νοέμβριο του 2005 οι τηλεοράσεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Σε αυτό το διαμέρισμα νομού διάλεξα να εργαστώ και να ζήσω.

Μέσα λοιπόν σε αυτό το RER, που ήταν εν μέρει γεμάτο αυτή τη μεσημεριανή ώρα, τα πρόσωπα εναλλάσσονταν από το βαθύ μαύρο στο μελαψό ανοιχτό με όλες τις αποχρώσεις των λαών της Αφρικής, των Αντιλλών και του Ινδικού ωκεανού. Άλλα πρόσωπα μας παρέπεμπαν στην Ασία, χαρακτηριστικά που θυμίζουν την Κίνα εδώ, το Βιετνάμ ή την Καμπότζη εκεί. Όψεις, κομμώσεις που παρέπεμπαν σε τσιγγάνικη καταγωγή.

Κοίτα να δεις, μόνο δύο γαλλίδες, μονολόγησα, αυτή η ξανθιά κυρία και εγώ. Το τηλέφωνο της άλλης ‘γαλλίδας’ χτύπησε και η συνομιλία ξεκίνησε ... στα πολωνέζικα. Όσον αφορά εμένα που είμαι ατόφια γαλλίδα, είμαι κόρη ενός πολιτογραφημένου Ούγγρου μετανάστη. Αυτή την εθνικότητα, αυτή τη νομική υπόσταση, ενδεχομένως τις μοιράζομαι με πολλούς νέους ανθρώπους που είναι παρόντες αυτή τη ζεστή Τρίτη του Απρίλη σε αυτό το τρένο των προαστίων. Διότι στη Γαλλία αποκτάς τη γαλλική υπηκοότητα είτε γεννηθείς από γάλλους είτε από αλλοδαπούς γονείς σε γαλλικό έδαφος.. Παρόλα αυτά η σκέψη μου ασυνείδητα και ενστικτωδώς με ώθησε να τους χαρακτηρίσω «ξένους».

Αυτό το διφορούμενο στοιχείο όσον αφορά την υπόσταση, ο ασταθής ορισμός σχετικά με τον ξένο βρίσκονται σε άρθρα και σε βιβλία που καταπιάνονται με αυτό το θέμα. Τα μεν και τα δε είναι πολλά γενικώς – αυτό ήταν το κύριο θέμα των προεδρικών γαλλικών εκλογών με σχέδιο τη δημιουργία ενός υπουργείου εθνικής ταυτότητας και μετανάστευσης. Είναι όμως σπάνια τα άρθρα και τα βιβλία στον τομέα των βιβλιοθηκών, λες και αν αναλύαμε αυτό το θέμα θα ενοχλούσε λίγο, θα απωθούσε, διότι είναι δύσκολο να αποσαφηνιστεί, δηλαδή να οριστεί.

Παρά-ξένοι ξένοι : Πώς τους αντιμετωπίζουν στη Γαλλία;

Θα είναι ενδιαφέρον να ρίξουμε μια γρήγορη ματιά στο πλαίσιο επιλογών «αναφορικά με την δεκτικότητα-φιλοξενία ως προς την κουλτούρα των άλλων» που εφαρμόζουμε στις βιβλιοθήκες μας.

Η κοινωνιολόγος Michèle Tribalat προτείνει να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες : τους ξένους που δεν έχουν γαλλική υπηκοότητα, τους μετανάστες που δεν έχουν γεννηθεί στη Γαλλία και τον πληθυσμό που προέρχεται από μετανάστευση και που αποτελείται από παιδιά ζευγαριών γεννημένων στο εξωτερικό ή από ζευγάρια όπου ο καθένας έχει διαφορετική υπηκοότητα. Οι τελευταίοι είναι γάλλοι αν έχουν γεννηθεί σε γαλλικό έδαφος.

Στο Saint-Denis, την πόλη όπου εργάζομαι (γνωστή πολύ περισσότερο για το Stade de France και τους θεϊκούς ποδοσφαιριστές της και πολύ λιγότερο για τη Βασιλική όπου είναι θαμμένοι οι βασιλείς), οι γάλλοι που είναι γεννημένοι εκτός Γαλλίας

(πολιτογράφηση, γάμοι) αντιπροσωπεύουν το 12% του πληθυσμού.

Το ποσοστό των ξένων ξεπερνάει το 26%, σε πολλές συνοικίες μάλιστα ξεπερνάει το 30%. Σε μια από αυτές το ποσοστό είναι της τάξεως του 40%.

Πάντως αυτό το οποίο καθιστά μια πόλη κοσμο-πολη, όπως αρέσκονται να λένε οι τοπικοί μας άρχοντες, είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των κατοίκων είναι ξένοι.

Οι μετανάστες αποτελούν μια συμπαγή ομάδα;

Οι καινούργιοι μετανάστες :

Εδώ και λιγότερο από δέκα χρόνια, οι βιβλιοθήκες μας δέχονται τα παιδιά γονέων που δεν είναι γαλλόφωνοι. Αναφέρουμε για παράδειγμα τους Ρώσους, τους Σέρβους, τους Κροάτες, τους Πολωνούς, καθώς επίσης τους Πακιστανούς, τους Ινδούς, τους Κινέζους και τους κατοίκους της Σρι-Λάνκα. Ένα σημαντικό ποσοστό αυτών των μεταναστών μπορούν να διαβάζουν και να γράφουν.

Στο Παρίσι «εντός των τειχών» ορισμένοι μετανάστες ενισχύουν τον αριθμό των χρηστών-φοιτητών που συχνάζουν στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Πληροφόρησης στο Centre Georges Pompidou/ Beaubourg.

Από τα 5000 άτομα που συχνάζουν ημερησίως στην εν λόγω βιβλιοθήκη υπολογίζεται ότι το 1/3 με 1/4 είναι ξένοι. Οι μεν και οι δε είναι τακτικοί χρήστες του Διαδικτύου, κυρίως του τύπου και των μεθόδων εκμάθησης των γαλλικών.

Σημείωση: Στην τελευταία περίπτωση, οι καινούργιοι μούνται από τους συμπατριώτες τους δίχως καν να απευθυνθούν στους βιβλιοθηκονόμους.

Το γεγονός ότι ο χρήστης μπορεί να διαχειριστεί μόνος του το Διαδίκτυο μοιάζει αποτελεσματικό. Να το μελετήσουμε σε βάθος!

Η ιδιαίτερη αλλά και παράδοξη περίπτωση των γυναικών

Μεταξύ των μεταναστών, η σημαντικότερη διαρθρωτική εξέλιξη αφορά στην αριθμητική ισορροπία μεταξύ αντρών και γυναικών. Πολλοί είναι οι λόγοι: η πολιτική της οικογενειακής επανασύνταξης στα μέσα της δεκαετίας του 70, αλλά επίσης η τυπολογία των πρόσφατων μεταναστεύσεων στις οποίες οι γυναίκες είναι περισσότερες.

Οι ξένες ή οι πολιτογραφημένες μετανάστριες που έρχονται στη βιβλιοθήκη το κάνουν συνήθως για τα παιδιά τους. Σ' αυτό το σημείο αναφέρομαι στις γυναίκες από το Μαχρέμπ ή από την Αφρική, καθώς προς στιγμή οι Ινδές, οι Πακιστανές ή οι Τουρκάλες είναι σχεδόν ανύπαρκτες. (Υπάρχουν εξαιρέσεις και θα δούμε γιατί).

Αν και λιγότερο γαλλόφωνες και περισσότερο αναλφάβητες από τους συζύγους τους, παρόλα αυτά, αυτές συνοδεύουν τα παιδιά τους τόσο στο σχολείο όσο και στη βιβλιοθήκη.

Στο Saint-Denis, οι σχέσεις που δημιουργούνται μακροπρόθεσμα είναι με συλλόγους γυναικών συχνά πολύ δυναμικών ή σε μέρη που συχνάζουν κυρίως γυναίκες όπως τα κέντρα μητρικής παιδικής προστασίας.

Αυτοί οι οποίοι προέρχονται από τις παλιές αποικίες.

Αφρικανοί στο σύνολό τους και ιδιαίτερα από το Μαχρέμπ, όλοι προέρχονται από λαούς που ήταν πρώην αποικίες και συχνά πέφτουν θύματα ρατσισμού και φυλετικής διάκρισης. Η πίκρα, που συνδέεται με την απώλεια της Αλγερίας μολονότι

χρονολογείται από το 1962, παραμένει ζωντανή και μάλιστα έχει αναζωπυρωθεί από τον πρόσφατο εμφύλιο πόλεμο καθώς και την ακολουθία αναφορικά με τις τρομοκρατικές απόπειρες, οι οποίες σημαδεύτηκαν από το ριζοσπαστικό ισλαμισμό. Κάποιες από αυτές τις τρομοκρατικές απόπειρες βύθισαν σε πένθος τη Γαλλία. Όλη την κατάσταση έρχονταν να ενισχύσουν τα λόγια που υπονοούσαν ότι οι μετανάστες ευθύνονται για την ανεργία των γάλλων.

Αυτός ο «ιστορικός και οικονομικός στιγματισμός» ενδυναμώνεται από ένα «γεωγραφικό» στιγματισμό σχετικά με τον τόπο ζωής αυτών των μεταναστών ή αυτών που είναι απόγονοι μεταναστών.

Στη Γαλλία «ο απόλυτος ξένος» είναι συνήθως Γάλλος λόγω του δικαιώματος, αλλά καταδικασμένος να είναι αλλοδαπός λόγω του ονόματός του, της θρησκείας του, and last but not least, και της διεύθυνσής του που είναι αναπόφευκτα η διεύθυνση μιας λαϊκής συνοικίας.

Μέσα σε μερικά χρόνια, η σημασιολογική παρέκκλιση αντικατέστησε τον όρο «προβλήματα των μεταναστών» με τον όρο «προβλήματα των νέων από τα προάστια» που αποτελεί συνώνυμο της εγκληματικότητας, της βίας, της σχολικής αποτυχίας και της ανεργίας.

Ματιές σε ορισμένες αρχές και αξίες που διεκδικούν οι βιβλιοθήκες

Αν θελήσουμε να εξετάσουμε το θέμα αναφορικά με την υποδοχή των ξένων από τις βιβλιοθήκες, είναι σαν να προσπαθούμε να δώσουμε τον ορισμό του γαλλικού μοντέλου όσον αφορά την ενσωμάτωσή τους.

Αυτό εκδηλώνεται στην περίοδο που ακολούθησε τη Γαλλική Επανάσταση σαν επιλογή διαγραφής των διαφορών πίσω από μια πολιτική συνείδηση που την αντιλαμβανόμαστε παγκόσμια, λαϊκή, εγγυητή της συνοχής του εθνικού συνόλου και της δημοκρατίας.

Στην πραγματικότητα, εάν η επαναστατική αλληλουχία είναι κάτι το διαρκές θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ίδια αιτία προκαλεί διαδοχικά αποτελέσματα. Το λεξιλόγιο ποικίλει ανάλογα με τη λειτουργία και τις ανάγκες. Πριν τη μαζική χρησιμοποίηση του όρου *ενσωμάτωση*, άλλες λέξεις ήταν στις δόξες τους. Έτσι, στη διάρκεια του μεσοπολέμου, γίνονταν λόγος για *εξομοίωση*. Οι ξένοι κλήθηκαν να συμπεριληφθούν σε μια οικουμενική δημοκρατία υποβιβάζοντας σε δεύτερο πλάνο ενδεχόμενες διεκδικήσεις όσον αφορά την ταυτότητα. Οι δεκαετίες του 60-70 και η αποαποίκιση κατέστησαν αυτό τον όρο ξεπερασμένο. Σύμφωνα με τους ιστορικούς ο όρος *ένταξη* δεν θα ήταν ποτέ λειτουργικός. Ο όρος *αφομοίωση* επιβλήθηκε στη δεκαετία του 80. Μ' αυτό τον όρο για τον οποίο όλος ο κόσμος συμφωνεί πως ενέχει κάτι το διφορούμενο, χρησιμοποιώντας μία έννοια η οποία ορίζεται στη βάση της στη βιολογία, της οποίας η ετυμολογία παραπέμπει στη ιδέα της διατήρησης δίχως αλλοιώσεις, υπονοούμε ότι οποιαδήποτε τροποποίηση θα αποτελούσε ένδειξη υποβάθμισης. Δεν είμαστε μακριά από την ιδέα της μόλυνσης ή τουλάχιστον του κινδύνου για την καλή υγεία. Αντιλαμβανόμαστε ότι αυτός ο όρος έχει αντίκτυπο τόσο στο κοινωνικό όσο και στο πολιτιστικό πεδίο: θα είχε μια ουσία (μια μορφή κοινωνικής και αναφορικά με την ταυτότητα οργάνωσης), καθώς και ένα περίβλημα (τον έλεγχο ώστε να μην κινδυνεύει η συνοχή της ομάδας). Παρόλα αυτά, θα μπορούσαμε να αναρωτηθούμε με τον Louis Procher, ειδικό στο Συμβούλιο της Ευρώπης και καθηγητή στη Σορβόννη, αν αυτός ο όρος δεν θα ήταν «μια κάπως καλύτερη καμουφλαρισμένη μορφή μιας φατρίας που διαμορφώθηκε από την ιστορία και επομένως τους αιώνες, και κατά συνέπεια με τον καιρό ξεχάστηκε». Εν ολίγοις, μιας φατρίας που θα είχε πετύχει!

Αν το μεταφέρουμε στον τομέα των βιβλιοθηκών, αυτό θα μπορούσε να εξηγήσει την

ασθενή παρουσία των γλωσσών των μεταναστών. Έτσι, η αντίληψη των επαγγελματιών –που συνήθως δε διατυπώνεται, «το αδιανόητο του επαγγέλματός μας» όπως το αποκαλεί ένας έξοχος συνάδελφος– θα επικεντρωνόταν στη συγχώνευση, την ταυτότητα καταγωγής των ξένων που θα έπρεπε να διαλυθεί στο μπλε, το λευκό και το κόκκινο της γαλλικής σημαίας...

Κάτι άλλο που διαπιστώνουμε παράλληλα: στον πολιτιστικό τομέα των μεταναστών, οι συλλογές των βιβλίων καθώς και οι πολιτιστικές δράσεις είναι το αποτέλεσμα μεμονωμένων -ατομικών πρωτοβουλιών- και όχι συλλογικών που ελάχιστα οι διευθύνσεις υποστηρίζουν.

Γιατί συμβαίνει αυτό; Διότι δεν θα υπήρχε ζήτηση!!! Αναφέρω: «Οι ξένοι συχνάζουν ελάχιστα στις βιβλιοθήκες, κάτι που θα μπορούσε να μας κάνει να σκεφτούμε ότι δεν έχουν ανάγκες.» Αυτή η φράση δεν απαλλάσσει από τις ευθύνες, αλλά επισημαίνει με ακρίβεια τις επαγγελματικές μας παραλήψεις.

Ο συλλογισμός –τουλάχιστον σας διαβεβαιώνω ότι υπάρχει- κρύβει πολλές ανησυχίες οι οποίες, είτε διατυπώνονται είτε όχι, αφορούν πολλά θέματα:

Το πιο φλέγον θέμα θα ήταν: Τι να κάνουμε με τη θρησκεία -και για να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους, αυτό σημαίνει τι να κάνουμε με το Ισλάμ- σε έδαφος ουδέτερο σε θέματα θρησκείας; Οι βιβλιοθήκες είναι υποχρεωμένες να ακολουθήσουν την ουδετερότητα του σχολείου ή την πληθώρα των απόψεων, κάτι που είναι εντελώς διαφορετικό;

Ποιος να είναι άραγε ο ρόλος των βιβλιοθηκών απέναντι στα κοινωνικά παιχνίδια – εργασία, επιμόρφωση, κατοικία για τους αλλοδαπούς που συνήθως βρίσκονται σε δυσμενή-μειονεκτική κοινωνική θέση και όπως έχουμε αναφέρει είναι στιγματισμένοι; Οι βιβλιοθήκες μας λειτουργούν σαν μέρη κοινωνικής προώθησης και πολιτιστικής διεύρυνσης οριζόντων.

Κατά συνέπεια, είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι βιβλιοθήκες θεωρούνται δικαιολογημένα από τους γονείς μέρη όπου τα παιδιά τους αποκτούν για τα αναγνώσματά τους εφόδια, καθώς και ότι οι βιβλιοθήκες συνοδεύουν και στηρίζουν τα παιδιά στις σχολικές τους εργασίες.

Ορισμένοι γονείς αντιλαμβάνονται με ικανοποίηση τις ενέργειες που διεξάγονται σχετικά με τον πολιτισμό των χωρών από τις οποίες κατάγονται.

Είναι άραγε γι' αυτό το γεγονός που αισθάνονται στο σύνολό τους τους χώρους μας κοινωνικά αποτελεσματικούς για το επαγγελματικό μέλλον των παιδιών τους, δίχως να αναφέρονται στο δικό τους;

Τι να απαντήσουμε στο οξύθυμο ερώτημα ενός εφήβου που αποτελεί μία έσχατη προσβολή στην βιβλιοθηκονόμο: « Εδώ δεν υπάρχει τίποτα για τη μητέρα μου! »;

Απόπειρα απάντησης ή πανόραμα ορισμένων πρακτικών όπως τις αντιλαμβάνονται στο Παρίσι και τα προάστιά του:

Φυσικά, θα έπρεπε να αντιστρέψουμε την ερώτηση και να αναρωτηθούμε τι μας ωθεί να σπρώξουμε τις πόρτες, είτε αυτές είναι πραγματικές είτε συμβολικές;

Καθώς δεν πρόκειται για μια απλή διαδικασία, μπορούμε να ξεκινήσουμε αντλώντας ενέργεια μέσα από λόγια ενθαρρυντικά που δεν τα έχουμε προσποριστεί από τον επαγγελματικό τομέα.

Θα ήθελα να αναφέρω την παιδοψυχίατρο Marie Rose Moro η οποία –στο ξακουστό νοσοκομείο Avicenne de Bobigny– επουλώνει τα τραύματα της εξορίας μέσω μιας διαπολιτιστικής προσέγγισής τους :

«Το να θέλουμε να σβήσουμε την προσωπική ιστορία του καθενός, στο βωμό της ένταξης, το να αρνούμαστε να αναγνωρίσουμε την αναγκαιότητα για τα παιδιά των αποδήμων οικογενειών να αποκτήσουν μία ταυτότητα που βασίζεται στο σεβασμό

της ιστορίας των οικογενειών τους και της ιστορίας των κοινωνιών, όλα αυτά έχουν ένα κόστος όχι μόνο ατομικό, αλλά επίσης συλλογικό. Η σύγχρονη φιλοξενία προϋποθέτει δεσμούς μεταξύ αυτών που υποδέχονται και αυτών που καταφθάνουν, ανάμεσα στα πρότυπα που φέρνουν μαζί τους και αυτά που εμείς υπερασπιζόμαστε, προϋποθέτει ένα άνοιγμα στην πολλαπλότητα, ένα βλέμμα ως προς τους άλλους γεμάτο περισσότερο με καλοσύνη και λιγότερο με ιδεολογία, ένα βλέμμα πιο κοντά στην ανθρώπινη πραγματικότητα και στις χίλιες και μία μορφές της.»

Αλλά, θα το αντιληφθούμε πολλές φορές, το πρόβλημα σχετικά με την υποδοχή των ξένων επιβεβαιώνει τους πολλαπλούς προβληματισμούς σχετικά με την αναθεώρηση της αποστολής μας.

Πέρα από το ίδιο το θέμα της υποδοχής των ξένων, δεν τίθεται το θέμα της αποφυγής μιας τυποποιημένης προσφοράς, δηλαδή αυτής που αφορά έναν εγκυκλοπαιδισμό για τον οποίο όλοι είναι σύμφωνοι;

Απαραίτητος αλλά ίσως όχι επαρκής: ο ρόλος μιας πολιτικής που βασίζεται σε βιβλία, μεθόδους για την εκμάθηση μιας γλώσσας, στον τύπο και στο Διαδίκτυο.

Τα έργα σε ξένες γλώσσες ή αλλιώς τα έργα στις γλώσσες των μεταναστών.

Το 1974 συντάχθηκε η πρώτη εγκύκλιος αναφορικά με την εισαγωγή βιβλίων σε ξένες γλώσσες -πρόκειται για τις γλώσσες των μεταναστών- στις δημόσιες βιβλιοθήκες. Το 1983, το υπουργείο Πολιτισμού τοποθέτησε μια ομάδα εργασίας με βιβλιοθηκάρχους και συλλόγους με σκοπό να βρουν λύσεις για τις αγορές, την επεξεργασία των βιβλίων και την κατάρτιση των βιβλιοθηκονόμων.

Ένας πρώτος απολογισμός στα τέλη του τρίτου έτους ήταν αποθαρρυντικός : οι βιβλιογραφίες δεν έχουν αρκετά δίγλωσσα βιβλία, ιδιαίτερη δυσκολία στην προμήθεια κινέζικων βιβλίων, κακή εκτύπωση των βιβλίων στα αραβικά. Αλλά κυρίως η επιλογή φαίνεται ότι αποκλείει τα πιο δημοφιλή βιβλία όπως παραδείγματος χάρη τα αστυνομικά μυθιστορήματα. Όλα αυτά δεν ήταν καλά προσαρμοσμένα στους μετανάστες.

Μήπως τα πράγματα άλλαξαν σε 20 χρόνια;

Μου φαίνεται ότι σε εθνικό επίπεδο οι συλλογές των βιβλίων που έχουν συγκεντρωθεί είναι σπάνιες και ότι τις έχουν εκθέσει με τρόπο μεμονωμένο και εμπειρικό. Πρόκειται μάλλον για δείγματα παρά για πραγματικές συλλογές.

Για την «κινέζικη κοινότητα», υπάρχει μια συλλογή 5000 έργων στη βιβλιοθήκη του 13^{ου} διαμερίσματος, που αποτελεί εδώ και τριάντα χρόνια μέρος όπου έχουν εγκατασταθεί οι Ασιάτες που βρίσκονται στο Παρίσι. Όσο για τους αναγνώστες των αραβικών υπάρχει μια συλλογή 500 ντοκουμέντων στο 20ο διαμέρισμα. Παρόλα αυτά, αυτές οι συλλογές μοιάζουν να είναι πολυχρησιμοποιημένες και ξεπερασμένες.

Στις βιβλιοθήκες του Saint-Denis υπάρχει μια συλλογή 260 τίτλων στα αραβικά.

Ιδιαίτερα προσεχτικά επιλεγμένη το 2002, αποτελεί το αντικείμενο ενός δίγλωσσου καταλόγου.

Το κεφάλαιο συγκεντρώθηκε χάρη σε επιχορηγήσεις του οργανισμού FASILD (κεφάλαια δράσης και στήριξης για την ενσωμάτωση και την καταπολέμηση των διακρίσεων) και τη Mission Ville (Διεύθυνση διαδράσης μεταξύ των υπουργείων). Τόσο η πραγματοποίηση του καταλόγου όσο και η έκδοσή του έλαβαν τη βοήθεια του συλλόγου των βιβλιοθηκών του 93^{ου} νομού.

Βιβλιοθηκάριοι του Ινστιτούτου του αραβικού κόσμου συμβούλεψαν τους αγοραστές..

Το κύριο ενδιαφέρον όσον αφορά σ' αυτές τις συλλογές έγκειται στην πολύ προσεγμένη απόκτησή του. Καρδιά αυτών των συλλογών αποτελούν περισσότερα από 180 μυθιστορήματα που τα μισά αποκτήθηκαν και για τα συνοικιακά παραρτήματα. Περισσότερα από 50 βιβλία, πολλά από τα οποία είναι σε δύο γλώσσες, προορίζονται για τα παιδιά. Μερικά δοκίμια, ποιητικές συλλογές, βιβλία πρακτικά και θρησκευτικά συμπληρώνουν αυτό που αποκαλούμε βασική βιβλιοθήκη.

Το εγχείρημά μας σε πρώτη φάση ικανοποίησε πράγματι ένα «αίτημα». Οι συμβολικοί δεσμοί με τους αραβόφωνες χρήστες ισχυροποιήθηκαν και 5 χρόνια μετά διαπιστώνουμε ότι η χρήση παρακμάζει. Γιατί;

Πολλές είναι οι ερμηνείες που μας επιτρέπουν να κατανοήσουμε αυτή την απώλεια ενδιαφέροντος: η τοποθέτηση του υλικού στη βιβλιοθήκη θάπρεπε να είναι πιο εμφανής, ενώ μία πιο τακτική πληροφόρηση θα μπορούσε να ξυπνήσει και πάλι το ενδιαφέρον των χρηστών, κυρίως των πρόσφατα εγγεγραμμένων. Μπορούμε όμως να περιοριστούμε σε μία συλλογή 200 τίτλων για ενήλικες;

Ας υποθέσουμε ότι έχουμε στη διάθεσή μας αποκλειστικά τον ίδιο αριθμό βιβλίων στα γαλλικά ή στα ελληνικά. Αν θεωρήσουμε ότι ένα μέρος αυτών των βιβλίων δεν μας ενδιαφέρει καθόλου κι ότι ένα άλλο μέρος αποτελείται από βιβλία που έχουμε ήδη διαβάσει κι ότι επιπλέον οι συλλογές δεν ανανεώνονται ή ανανεώνονται σε πολύ μικρό βαθμό, τότε το πιο πιθανό είναι να αποθαρρυνθούμε από τη χρήση αυτής της βιβλιοθήκης, αφού πρώτα ικανοποιήσουμε την περιέργειά μας.

Δεν μπορούμε ν' αγνοήσουμε το γεγονός ότι η αγορά, επεξεργασία και αξιοποίηση τέτοιων συλλογών είναι μεγάλη υπόθεση. Πρέπει να βρούμε τις πηγές ανεφοδιασμού, πρέπει να επιλέξουμε τα έργα και να αφιερώσουμε ένα κομμάτι του προϋπολογισμού για το μισθό κάποιου δίγλωσσου που θα επεξεργάζεται τις συλλογές και στις δύο γλώσσες! Στην πραγματικότητα, οι ενέργειές μας για τη δημιουργία τέτοιων συλλογών είναι οι ίδιες μ' αυτές μιας πολιτιστικής δράσης. Οργανωθήκαμε για να διεκπεραιώσουμε αυτή την εργασία, ν' απελευθερώσουμε κονδύλια αλλά για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, το ξέρουμε καλά, η δημιουργία τέτοιας συλλογής προϋποθέτει συχνότητα και διαχρονικότητα.

Χρειάζονται ξενόγλωσσα βιβλία για τα παιδιά;

Από τις αναγνώσεις μου, διαπίστωσα πως εξακολουθούσε επίμονα ένας διάλογος που θεωρούσα λήξαντα, μεταξύ οπαδών και αντιπάλων της διγλωσσίας, συμπεριλαμβανομένων των βιβλιοθηκονόμων.

Έτσι, για να μάθει το παιδί καλά γαλλικά θάπρεπε να εγκαταλείψει τη γλώσσα του τόπου καταγωγής του. Αυτό βεβαίως δεν ισχύει για τα παιδιά με γονείς καλλιεργημένους και μορφωμένους (διπλωμάτες ή ανώτατα στελέχη) που υποτίθεται ότι μιλούν «σωστά» και τις δύο γλώσσες. Τα παιδιά όμως των λαϊκών συνοικιών, θα βρίσκονταν αναγκαστικά «διχασμένα» ανάμεσα στις δύο γλώσσες. Από ενδιαφέρον για το σωστό αποτέλεσμα, προκειμένου αυτά τα παιδιά να επιτύχουν μία καλή ενσωμάτωση και ν' αποφύγουν τη σχολική – και συνεπώς κοινωνική – αποτυχία, θα ήταν λογικό να πάρει κάποιος την απόφαση να εγκαταλείψουν τη γλώσσα του τόπου καταγωγής τους (χαρακτηρισθείσα ως περιττή πολυτέλεια).

Δεν είναι αυτή η θέση που υποστηρίζω, ίσως το αντιληφθήκατε.

Τα βιβλία σε γαλλική γλώσσα

Για να διασχίσει κανείς τα σύνορα, ιδανικός σύντροφος τα διηγήματα και τα βιβλία με εικονογραφημένες ιστορίες...

Μία σημαντική συλλογή διηγημάτων που ανανεώνεται συχνά είναι πάντα

ευπρόσδεκτη.

Οι συλλογές διηγημάτων είναι εξ ορισμού μέσα επιμειξίας και διαμορφώνουν τη συλλογική φαντασία είτε είναι γραμμένα στα γαλλικά, είτε είναι δίγλωσσα ή και σε διαφορετικές γλώσσες.

Ένα ενδιαφέρον πεδίο δράσης είναι να διευρύνουμε τη χρήση των βιβλίων στους μη γαλλόφωνους αλλά και στους μη χρήστες, προτείνοντάς τους εικονογραφημένα βιβλία χωρίς καθόλου ή με ελάχιστο κείμενο, κάτι που επιτρέπει στο γονέα (συνήθως τη μητέρα) να χτίσει και να επικυρώσει μία σχέση μεταξύ του παιδιού κι αυτού του αντικειμένου που το βρίσκει κανείς σπανίως στην κουλτούρα του τόπου καταγωγής. Το ίδιο βιβλίο, όταν περνάει από τη μητέρα στον βιβλιοθηκονόμο ή στον εκπαιδευτικό, ανοίγει μία δίοδο ανάμεσα στις διαφορετικές γλώσσες τοποθετώντας τις συμβολικά στο ίδιο επίπεδο.

Εάν εικονογραφημένα βιβλία ποιότητας μπορούν να συνεισφέρουν, δεν πρέπει ν' αποφεύγουμε να τα προτείνουμε.

Είμαστε σε πλεονεκτική θέση στη Γαλλία για κάτι τέτοιο χάρη σε μια ποιοτική και πολυποίκιλη εκδοτική παραγωγή.

Σίγουρα, η αγορά τέτοιων βιβλίων, έστω και πολλών, από τις βιβλιοθήκες δεν είναι αρκετή για να εξασφαλίσει την κυκλοφορία τους. Ενέργειες «εκτός των τειχών», μέσα στα πλαίσια συνδέσμων που συγκεντρώνουν γυναίκες για ποικίλες δραστηριότητες ή σε μέρη μαζικής φροντίδας όπως τα Κέντρα Μητρικής και Παιδικής Προστασίας που ήδη αναφέραμε, οι παιδικοί σταθμοί και φυσικά τα σχολεία αποτελούν εγγύηση για τη χρήση και την κυκλοφορία τους.

Μερικές ιδέες για να βελτιώσουμε τη δυναμικότητα των ξενόγλωσσων συλλογών:
Από το 2005, το διονυσιακό μας δίκτυο (δηλαδή του Saint-Denis) δεν είναι πια δημοτικό αλλά διαδημοτικό μαζί με 7 ακόμη πόλεις. Είναι υπό σκέψη η δημιουργία μιας κινητής συλλογής που θα καλύπτει κάποιους συγκεκριμένους τομείς και θα επωφελείται όλο το δίκτυο. Οι ξενόγλωσσες συλλογές για ενήλικες θα μπορούσαν να ενταχθούν σ' αυτό το πρόγραμμα.

Μένει να βρεθεί λύση με την ηλεκτρονική επεξεργασία, ώστε να διευκολυνθεί η ανεύρεση των έργων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών στα αραβικά, στα κινέζικα ή στη διάλεκτο tamoul (ένας σημαντικός αριθμός που την ομιλούν κατοικεί σε μία από τις πόλεις, η οποία διαθέτει συλλογές πολύ πολύπλοκες). Όμως πρέπει να ομολογήσω πως το κοινό μας λογισμικό δεν μιλάει μάλλον παρά μόνο λατινικά!

Θα πρέπει επίσης να μη διστάσουμε να προχωρήσουμε πεζά προς λύσεις αξιόπιστες και βιώσιμες δημιουργώντας ένα πιο ευρύ δίκτυο. Η νομαρχιακή κλίμακα (40 πόλεις στον 93ο νομό) είναι η πρέπουσα για όλη την εργασία επιμόρφωσης γύρω από τα πολιτισμικά θέματα, την επίβλεψη των πηγών βιβλιογραφικού ανεφοδιασμού, των εμπειριών σχετικά με την επεξεργασία του υλικού -όπως π.χ. τη μεταγραφή των αλφαβήτων- της αναζήτησης επαφών και καταλλήλων προσώπων.

Αυτός είναι ο στόχος της ομάδας εργασίας FLE (Γαλλικά-Ξένη Γλώσσα) / ξένες γλώσσες, ακόμη κι αν προς το παρόν δεν έχει βρει τον απαιτούμενο ρυθμό.

Ο άρχων των γαλλικών βιβλιοθηκών : η λογοτεχνία

Είναι ολοφάνερο πως μια βιβλιοθήκη πρέπει νάχει τα μάτια της ορθάνοιχτα στις λογοτεχνίες του κόσμου!

Οι λογοτεχνίες της Ασίας – όπως και ο κινηματογράφος – έχουν βρει το κοινό τους

εδώ και δεκαπέντε χρόνια περίπου, ενώ το πάθος (και κυρίως οι μεταφράσεις) για τη λογοτεχνία της Ινδίας είναι πιο πρόσφατο. (Στην τελευταία Έκθεση Βιβλίου στο Παρίσι, η Ινδία ήταν η τιμώμενη χώρα).

Το άνοιγμα προς «αυτές τις καινούργιες λογοτεχνίες του κόσμου» περιλαμβάνει τους συγγραφείς που γεννήθηκαν στον τόπο μετανάστευσης : τους Άγγλους που κατάγονται από την Ινδία ή το Πακιστάν, τους Τούρκους που γεννήθηκαν στη Γερμανία (τους Αλβανούς που ζουν στην Ελλάδα), κλπ. Εδώ και μερικά χρόνια, οι νέοι συγγραφείς που γεννήθηκαν στη Γαλλία από γονείς με καταγωγή τη Βόρειο Αφρική και γενικότερα την Αφρική, κατέχουν μία έστω μικρή θέση στις εκδόσεις ακόμα κι αν εδώ και πολλά χρόνια υπήρχε στη Γαλλία μία «βορειοαφρικανική» λογοτεχνία στη γαλλική και πιο πρόσφατα στην αφρικανική γλώσσα.

Μία πολύ σημαντική μερίδα των συγγραφέων αυτών που αποκαλούνται συγγραφείς της «2ης γενιάς μεταναστών», κινείται γύρω από το χώρο του μυθιστορήματος, των αφηγήσεων, της μαρτυρίας σχετικά με την κατάσταση αυτών που ονομάζουμε «νέους των προαστίων». Και η επιτυχία αυτών των βιβλίων στο δανεισμό, ανεξάρτητα από τη λογοτεχνική τους αξία, υποδηλώνει τη δίψα για πρότυπα, την ανάγκη να μοιραστούν αυτοί οι νέοι άνθρωποι την κοινή τους ιστορία.

Από το 1998, η βιβλιοθήκη του Bobigny στο νομό του Seine-Saint-Denis δημιούργησε μία συλλογή θεματική γύρω από ξένους πολιτισμούς, συγκεντρώνοντας λογοτεχνία, τέχνη, φωτογραφία, ιστορία, πολιτισμό, γεωγραφία. Μία άλλη πλευρά αφορά στην ιστορία και στις αφηγήσεις μεταναστών με έργα περισσότερο ειδικευμένα στην κοινωνιολογία, δημογραφία, εθνογραφία και μελέτες πάνω στην αφομοίωση/ενσωμάτωση. Η συγκέντρωση των βιωματικών αφηγήσεων, η σημαντική επένδυση σε πολιτικές πολιτιστικών δράσεων, συνοδεύουν αυτό που αποκαλούμε ισχυρό προσανατολισμό.

Εκτός από τη λογοτεχνία, δεν είναι απαραίτητες ολοκληρωμένες συλλογές στον κλάδο του δικαίου ή της καθημερινής ζωής;

Ο πληθυσμός ξενικής καταγωγής είναι εξ ορισμού πληθυσμός που πρέπει να είναι ενήμερος για τα δικαιώματά του.

Για τους περισσότερους, η εύθραυστη νομική κατάσταση λόγω της ξενικής καταγωγής, οξύνεται περαιτέρω λόγω της κοινωνικής αβεβαιότητας. Τότε λοιπόν έχουν ανάγκη από χώρους που θα βρουν τα «εργαλεία πληροφόρησης» όσον αφορά στην κατοικία, την επιμόρφωση, σε συνδυασμό ή καλύτερα σε συνεργασία με τις διάφορες ενώσεις. Ωστόσο, ακόμα κι αν η πολιτική πληροφόρηση είναι σωστή, μπορούμε να υποψιαστούμε ότι η όλη οργάνωση (και σκέφτομαι το σύστημα Dewey του οποίου η κατανόηση είναι άθλος για τους κοινούς θνητούς) και η διάταξη στο χώρο που αυτή συνεπάγεται, κι ας μη μιλήσουμε για τη σήμανση, απωθούν το χρήστη ακόμα κι αν αυτός μιλάει γαλλικά.

Οι αγορές να γίνονται μαζί με τους χρήστες; : Τίθεται το ερώτημα να συνδέουμε τους παραλήπτες με τη δημιουργία των συλλογών καθώς και με την αξιοποίησή τους. Μερικές ταπεινές εμπειρίες εδώ κι εκεί συνέδεσαν ομάδες νεαρών ενηλίκων με τις αγορές της βιβλιοθήκης, από το στάδιο της επιλογής μέχρι το στάδιο της αγοράς στα βιβλιοπωλεία περνώντας πρώτα από την αξιοποίηση. Φυσικά, δεν πρόκειται για εκχώρηση σε μία «κοινότητα» των αγορών ή των πολιτιστικών δράσεων, αλλά για εξασφάλιση νέων μορφών συμμετοχής των χρηστών. Ο συνεταιρισμός με τις δομές του δημοσίου και οι ενώσεις βοήθειας στους ξένους εργάτες είναι εξίσου απαραίτητα σαν αντάλλαγμα για τη χρήση των βιβλίων.

Ο τύπος

Όσον αφορά στο διεθνή τύπο, χρειάζεται ν' ανοίξει η πρόσβαση σε πολλούς τίτλους που βρίσκουμε στο διαδίκτυο on-line.

Έτσι τα πόστα που η Βιβλιοθήκη του Κέντρου Μπωμπιούρ διαθέτει δωρεάν δεν αδειάζουν γι' αυτή τη χρήση, όπως άλλωστε κι αυτά του πανεπιστημίου Paris 8 που βρίσκεται στο Saint-Denis και όπου συχνάζουν πολλοί φοιτητές ξένοι ή ξενικής καταγωγής.

Τί μπορούν να κάνουν οι δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες; Να υιοθετήσουν αυτόν τον τρόπο χρήσης. Πρέπει να σκεφτούν προτού καταργήσουν τίτλους εβδομαδιαίων ή καθημερινών εντύπων, κυρίως για τους ήδη ηλικιωμένους μετανάστες...έναν πληθυσμό παραδόξως «καινούργιο» που πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας τις συνήθειές του. Ακόμα πιο ευαίσθητο θέμα που δεν το πολυθίγουμε προς το παρόν στις επαγγελματικές μας συναντήσεις, οι «εθνικοί» τίτλοι των εντύπων.

Το μυαλό μου πηγαίνει σε διάφορα περιοδικά ομορφιάς που προορίζονται για τις νεαρές μαύρες ή τύπου βορειοαφρικανικού. Τις πιο πολλές φορές οι βιβλιοθήκες αποφασίζουν να γίνουν συνδρομητές κόντρα στη θέλησή τους, μουρμουρίζοντας για έμμεση πίεση εκ μέρους του κοινού και για αίσθηση ότι υποκύπτουν σε «φατρίες».

Αγορά ή όχι μεθόδων ξένων γλωσσών;

Πάνω από 800 μέθοδοι ξένων γλωσσών (συνοδευόμενες από CD ή ακόμα από κασέτες) υπάρχουν στο δίκτυό μας από 8 πόλεις σήμερα.

Πολλές αγγλικές, αρκετές ισπανικές, λίγες γερμανικές και ιταλικές. Στο Saint-Denis, προβήκαμε σε αγορές μεθόδων στα αραβικά και στα πορτογαλέζικα.

Η παρουσία αυτών των γλωσσών είναι ισχυρότατος δείκτης του ενδιαφέροντος που υπάρχει εκ μέρους όλων και επιτρέπουν στα παιδιά των ξένων να επανασυνδεθούν με τη γλώσσα του τόπου καταγωγής τους.

Η αρχή της αγοράς μεθόδων ξένων γλωσσών προσκρούει σε πολλά εμπόδια στη Γαλλία, και όχι μόνον όταν πρόκειται για γλώσσες των μεταναστών!

Ιδού μερικοί λόγοι που αναφέρονται στα επαγγελματικά έντυπα :

- Είναι δύσκολη η εξομοίωση του χρόνου δανεισμού μίας ξενόγλωσσης μεθόδου με τον παραδοσιακό χρόνο δανεισμού (3 εβδομάδες ή ένας μήνας). Αυτό συνεπάγεται μία βεβαρημένη διαχείριση, που δεν αφήνει να φανεί η μεγάλη χρήση αφού η κυκλοφορία του υλικού είναι εξ ορισμού πολύ αργή.

- Το υλικό φθείρεται πολύ γρήγορα (σε περίπτωση που χαλάσει μία κασέτα ή ένα cd, πρέπει να αγοραστεί πάλι ολόκληρη η μέθοδος και αυτό επιβαρύνει τους προϋπολογισμούς). Αίφνης, μερικές βιβλιοθήκες καταλήγουν σε πολύ περίεργα συμπεράσματα (δεν γενικεύω, όμως το διάβασα έτσι ακριβώς) : «Ο τομέας μεθόδων ξένων γλωσσών εγκαταλείπεται διότι, λόγω της υπερβολικής ζήτησης, κατέστη αδύνατη η διαχείρισή του»...

Οι δυσκολίες όμως αυτές είναι υπαρκτές. Μία λύση για τη βελτίωση αυτού του τύπου υπηρεσιών είναι η πρόσβαση στις on-line μεθόδους. Ακόμη κι αυτή συνεπάγεται υπολογίσιμα έξοδα. Οι πιο καλές μέθοδοι μάς υποχρεώνουν να πληρώσουμε αξιόλογα ποσά στις δημόσιες υπηρεσίες που παρέχουν άδεια πρόσβασης, τις οποίες, σημειωτέον, θεωρούν ανταγωνιστικές ως προς τις εξατομικευμένες αγορές. Στην περίπτωση μας δε, το γεγονός ότι επιθυμούμε να προσφέρουμε δωρεάν αυτές τις υπηρεσίες στους χρήστες μας, αποτελεί περισσότερο μειονέκτημα κατά τις διαπραγματεύσεις παρά προτέρημα! Στις εμπορικές σχέσεις με τους εκδότες δεν πνέει ούριος άνεμος όσον αφορά τις δωρεάν παρεχόμενες και τις δημόσιες υπηρεσίες.

Ο ρόλος των Γαλλικών ως Ξένη Γλώσσα

Η συμμετοχή των βιβλιοθηκών στην εκμάθηση των γαλλικών είναι ένα κρίσιμο ζήτημα.

Κι εδώ, οπτικοακουστικές μέθοδοι και βιβλία είναι πολύτιμα προκειμένου να μπορεί ο καθένας να τα χρησιμοποιήσει σπίτι του για την εκμάθηση, χωρίς τους περιορισμούς των ωραρίων.

Πρέπει όμως να έχουμε κατά νου πως το μέλλον βρίσκεται στο Internet και σε μεθόδους όπως αυτή που επινόησε ο αμερικανικός στρατός προκειμένου να επιτρέψει την εκμάθηση των αγγλικών στους άνδρες του, ανεξαρτήτως μητρικής γλώσσας. Ίδανικό σ' έναν κόσμο όπου οι μετανάστες κινούνται ταχύτατα.

Όμως, όπως προαναφέραμε, προσκρούουμε σε πολύ υψηλό κόστος.

(Αυτή η μέθοδος ονομάζεται Rosetta stone και κυκλοφορεί σε 32 γλώσσες).

Ποιος είναι ο ρόλος των πολιτιστικών δράσεων;

Στο Seine-Saint-Denis, εδώ και αρκετά χρόνια, υπάρχει μία ισχυρή πολιτική αξιοποίησης των πολιτισμών του κόσμου. Ένα μέρος αυτής της πολιτιστικής πολιτικής συντονίζεται από τη νομαρχιακή ένωση βιβλιοθηκών. Αυτή η από κοινού ανάληψη της ευθύνης επιτρέπει τον καταμερισμό των εξόδων και θάπρεπε να παρέχει μία καλύτερη επικοινωνιακά παρουσία.

Οι ποικίλες αυτές δράσεις που διαρκούν πολλούς μήνες, περιλαμβάνουν τη φιλοξενία συναντήσεων μεταξύ συγγραφέων, διαφόρων ατελιέ, συζητήσεων και εκθέσεων. Η ενέργεια και τα μέσα που ενεργοποιούνται βασίζονται σ' ένα μείζον γεγονός εθνικής εμβέλειας : την Έκθεση Παιδικού Βιβλίου και Τύπου στο Seine-Saint-Denis.

Η Έκθεση, όλα αυτά τα χρόνια, είχε προσκεκλημένες πολλές περιοχές του κόσμου, πολλές χώρες. Τη Μαύρη Αφρική πριν από το 2000, και το 2001, μερικές μόλις εβδομάδες μετά την 11η Σεπτεμβρίου, τελείως συμπτωματικά, τον Αραβικό κόσμο.

Ήταν ευκαιρία να προσφέρουμε σε όλους συζητήσεις και συναρπαστικές μα και ένθερμες συναντήσεις με ποικίλους καλεσμένους – συγγραφείς, καλλιτέχνες, διανοούμενους κι όλα αυτά και για τα παιδιά και για τους ενήλικες. Κατά τη διάρκεια του Salon και πέρα απ' αυτό σε περισσότερες από είκοσι βιβλιοθήκες του νομού, αυτές οι πολύτιμες στιγμές ανταλλαγών έδωσαν την ευκαιρία σε όλους μας να περιορίσουμε τα αμαγάλματα, τις προσεγγίσεις, τα αναθέματα και τις ασυνεννοησίες γύρω από τον αραβικό κόσμο καθώς και γύρω από το Ισλάμ.

Κάθε χρόνο, οι βιβλιοθήκες του νομού -ανάμεσά τους κι η δική μας- στα σχέδιά τους με τις τάξεις, ενσωματώνουν και δράσεις πούχουν σχέση με την Έκθεση και συνοδεύουν ομάδες κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων για διάφορες δραστηριότητες : ανακαλύψεις, συναντήσεις, εργαστήρια (30 000 παιδιά και νέοι συμμετέχουν κάθε χρόνο).

Οι επιτροπές των αναγνωστών

Οι συναντήσεις με συγγραφείς δεν είναι εύκολη άσκηση και το κοινό των νέων και των ξένων μένει συχνά στο περιθώριο.

Για να το αλλάξουμε αυτό, επινοήσαμε τη συμμετοχή των αναγνωστών κατά την κρίση του προσκεκλημένου. Έτσι, δημιουργήσαμε τις επιτροπές των αναγνωστών. Βασικά, συγκεντρώνουμε για διάστημα πολλών μηνών, μία ομάδα 15-20 ατόμων για διαδρομές ανάγνωσης γύρω από ένα σύνολο βιβλίων. Στο τέλος, η ομάδα προσκαλεί ένα συγγραφέα και (με τη δική μας συνδρομή) αναλαμβάνει την ευθύνη της συνέντευξης του καλεσμένου.

Αυτή τη στιγμή, σκεφτόμαστε τη δημιουργία μιας επιτροπής εφήβων με θέμα

επιλογές βιωματικών αφηγήσεων, έργων που θα είναι γραμμένα τις πιο πολλές φορές από συγγραφείς άλλων πολιτισμών.

Ένα βήμα πλαιγίως : οι εθνικές συλλογές

Το Saint-Denis έχει την τύχη να διαθέτει ενδιαφέρουσες εθνικές συλλογές. Στα πλαίσια μιας συλλογιστικής που έχει καταλήξει στην πραγματοποίηση ενός σχεδίου δράσης που περιλαμβάνει συγχρόνως συντήρηση, αναπαλαίωση και αναβάθμιση, μας φαίνεται ενδιαφέρον να αναφέρουμε την εθνική κληρονομιά σαν ένα συστατικό στοιχείο δημιουργίας συλλογικής αναφοράς στην ιστορία της πόλης και πέρα από αυτήν.

Η ιστορία αυτών των τεκμηρίων που μία διαδοχή συμπτώσεων και αποφάσεων μας οδήγησε στην κατοχή τους, η διασταύρωση πληροφοριών που μπορούμε να πραγματοποιήσουμε με τη βοήθειά τους γύρω από την ιστορία του βιβλίου, την ιστορία του Saint-Denis και διάφορα μεγάλα εθνικά γεγονότα, δεν αφήνουν κανένα αδιάφορο.

Η παρουσία τους, στα πλαίσια των θεματικών επισκέψεων ή σαν στοιχείο της διαδρομής των νέων κατοίκων (συμπεριλαμβανομένων βεβαίως και των ξένων) μέσα στις βιβλιοθήκες, μπορεί να καταστεί ένα ισχυρό σύμβολο που θα σημαίνει το καλωσόρισμα της χώρας μας.

Μία εμπειρία τις τελευταίες εβδομάδες με δύο τάξεις, με την αυλαία να κλείνει το περασμένο Σάββατο στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, χάρη στην αγαστή συνεργασία των βιβλιοθηκονόμων που ανέλαβαν τη διοργάνωση μιας υπέροχης έκθεσης πάνω στα χειρόγραφα των Καρολιδών, επικύρωσε απόλυτα αυτό τον προσανατολισμό. Περιέργεια και ακριβολογία από τα παιδιά, αφοσίωση από τους διδάσκοντες, περηφάνια από τους γονείς. Το παρελθόν ανήκε σε όλους!

Πολιτιστικές δράσεις πέραν του βιβλίου

Η πολιτιστική πολιτική περιλαμβάνει και πολλές άλλες στιγμές πέρα από τις λογοτεχνικές συναντήσεις. Θα ήταν κρίμα να αγνοήσει κανείς τη συνεισφορά και τις ανταλλαγές γύρω από την εικόνα (εικονογράφηση ή φωτογραφία), τις μουσικές συναντήσεις, τις προβολές ταινιών (ακόμα κι αν σ' αυτή την τελευταία περίπτωση προσκρούουμε σε πολύ ανασταλτικά εμπόδια πνευματικών δικαιωμάτων).

Άλλος τύπος εκδηλώσεων, συνήθης στη Γαλλία, είναι οι ώρες ανάγνωσης διηγημάτων, που όταν γίνονται με μεράκι, επιτρέπουν συναρπαστικά διαπολιτισμικά ταξίδια : 163 εκδηλώσεις σε λιγότερο από δύο χρόνια με περισσότερους από 40 διαφορετικούς αφηγητές στις βιβλιοθήκες του δικτύου μας.

Να μοιράζεσαι τη δουλειά με άλλους

Πρέπει να επιμείνουμε στο μυστικό επιτυχίας των πολιτιστικών δράσεων που είναι ο συνεταιρισμός.

Η υποδοχή των ξένων είναι πρώτα απ' όλα ύφανση μακροχρόνιων σχέσεων με εταίρους που θα χαρακτηρίσουμε κοινωνικούς, μιας και η πολιτιστική υπόθεση δεν νοείται χωρίς την κοινωνική της διάσταση.

Έτσι, το πρόγραμμα υποδοχής, εδώ και 2 χρόνια, με κοινωνικά πρωινά, στη βιβλιοθήκη του Bobigny, κάθε μήνα, επιτρέπει να γίνει μέσα σε πολύ ευχάριστο κλίμα συνδαιτυμόνων η υποδοχή των γυναικών (ειδικά αυτών από τη Σρι-Λάνκα που διαφορετικά είναι σχεδόν άφαντες) αλλά και των ανδρών που, αν δεν γινόταν αυτό, δεν θα ένοιωθαν ότι νομιμοποιούνται να διαβούν το κατώφλι της βιβλιοθήκης.

Μέσα σε 2 χρόνια, ο αριθμός των ανέργων που είναι εγγεγραμμένοι στη βιβλιοθήκη έχει αυξηθεί κατά 34% και, σε σύνολο 150 ατόμων που συμμετείχαν σ' αυτά τα

κοινωνικά πρῶινά, οι 50 πήραν κάρτα συνδρομής.

Την περασμένη Παρασκευή, επισκέφτηκα μία από τις βιβλιοθήκες του δικτύου μας στην πόλη Aubervilliers όπου είχαν οργανώσει μία εορταστική βραδιά για τα εγκαίνια της έκθεσης σχεδίου μίας Ινδής καλλιτέχνιδας μαζί με προβολή ενός ντοκιμαντέρ πάνω στον ινδικό κινηματογράφο, όπου είχαν συρρεύσει πάνω από 100 άτομα: αυτός ήταν ο καρπός της εργασίας που είχε γίνει με τους συνδέσμους και με τα άτομα ινδικής καταγωγής. Η πολύ θετική πλευρά ήταν η ποικίλη σύνθεση του κοινού μιας και δεν κατάγονταν όλοι από την ίδια κοινότητα.

As εξερευνήσουμε μερικές πλευρές του θέματος μακριά από τα ράφια μας

Να διευρύνουμε την εθνική προέλευση κατά τη διαδικασία των προσλήψεων;

Η συζήτηση γύρω από τη «**θετική** διάκριση» (όρος αντίθετος της «**φυλετικής** διάκρισης») δε φαίνεται να παίρνει τέλος στη Γαλλία! (βλ. σχετικά πρόσφατα άρθρα του περιοδικού Le Monde Diplomatique).

Χωρίς να υπεισέλθουμε στην καρδιά του προβλήματος, μπορούμε να πούμε πολύ απλά ότι η παρουσία σε όλους τους βαθμούς και τα αξιώματα, ατόμων με διαφορετική καταγωγή δεν μπορεί παρά να ευνοεί το διάλογο με τους κατοίκους, όπως άλλωστε και η ανάμειξη των φύλων και των ηλικιών!

Θα ήταν τιμή για τις βιβλιοθήκες των λαϊκών συνοικιών να προσδιοριστούν εκούσια σαν χώροι μη-διακρίσεων και δυναμικής κοινωνικής ανόδου, εκεί όπου πολλοί νέοι της 1ης γενιάς γάλλων ζουν σαν να μην έχουν καμιά μελλοντική προοπτική!

Ξέρουμε να υποδεχόμεθα στις βιβλιοθήκες μας;

Όταν η ανωνυμία λειτουργεί θετικά

Στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Πληροφόρησης του Κέντρου Ζωρζ Πομπιντού, η πρόσβαση στα πόστα Internet είναι εφικτή με ένα νούμερο που το φωνάζουν όταν ένα πόστο ελευθερώνεται. Έτσι, με απόλυτη διακριτικότητα, παράνομοι μετανάστες, *δίχως χαρτιά*, λαθρομετανάστες, μπορούν να εξασφαλίσουν πρόσβαση στις ιστοσελίδες οργανισμών ή ενώσεων που τους βοηθούν και τους υποστηρίζουν...Ένας ηλεκτρονικός έλεγχος των φίλτρων στους υπολογιστές επέτρεψε ν' ανακαλύψουμε αυτή τη πολύ μαζική χρήση...

Χρειάζεται η υποδοχή να γίνεται στις γλώσσες καταγωγής;

Πρόσφατα, κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης πρόσληψης, μία νέα γυναίκα με ρώτησε αν ζητούντο διερμηνείς για την υποδοχή των ξένων γονέων. Στη συνέχεια διευκρίνισε πως μ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσαμε να εξηγήσουμε «*απευθείας*» στους γονείς πόσο σημαντική θα ήταν η τακτική προσέλευση των παιδιών τους για να χρησιμοποιούν τις βιβλιοθήκες. (Συνέδεσε επίσης αυτό το θέμα με εκείνο των διερμηνέων σε νοηματική γλώσσα).

Νομίζω πως αυτό το «*απευθείας*» είναι σημαντικό, πέρα από το πολιτιστικό πρόβλημα. Είναι η απόλυτη αναγνώριση του άλλου σαν ενήλικα, σα γονέα, σαν άνδρα ή σα γυναίκα, που όπως κάθε ανθρώπινο ον επιθυμεί το καλύτερο για το παιδί του. Εάν επιμένω σ' αυτό το σημείο, το κάνω γιατί θεωρώ ότι στη Γαλλία, ένα μέρος της συζήτησης έτσι όπως τίθεται, κατακερματίζει τα όντα. Αλλού τους μεταχειριζόμαστε σαν ξένους, αλλού σα γονείς, δημιουργώντας έτσι αφύσικους διαχωρισμούς στον τρόπο με τον οποίο απευθυνόμαστε στα άτομα που στέκουν απέναντί μας.

Απορρίπτει επίσης με αρρωστημένο τρόπο τις παιδαγωγικές ικανότητες των ξένων γονέων λες και μετανάστης (και φτωχός, μιας και οι δύο ιδιότητες συχνά συμπίπτουν)

σημαίνει αυτομάτως ανίκανος. Η συνεισφορά μας, όσο ταπεινή κι αν είναι, στην «υποστήριξη του διαλόγου» στους κόλπους της οικογενείας, θα ισοδυναμούσε με την υποστήριξη της επιτυχίας όλων. «Λίγο ενδιαφέρει σε ποια γλώσσα γίνονται αυτά, το σημαντικό είναι να γίνονται».

Αυτός ή αυτή έρχονται για τα παιδιά τους; Ας δούμε πώς με τη μεσολάβηση της μετάφρασης, μπορούμε ν' απευθυνθούμε σ' αυτόν ή αυτήν για να τους παρουσιάσουμε το χώρο και τις πηγές του ώστε ν' ανταποκριθούμε στο αίτημά του ή και πέρα απ' αυτό. Γιατί να μην αρπάξουμε την ευκαιρία για να τού δείξουμε ό,τι θέτουμε στη διάθεσή του: μουσικές, ταινίες, πρακτικά βιβλία, βιβλία τέχνης, όπως θα κάναμε με οποιονδήποτε άλλο που δεν θα ήταν πρώτα ξένος. Βέβαια, δεν αποκλείεται να του προτείνουμε τις μεθόδους εκμάθησης γαλλικών, τις on-line υπηρεσίες, την ατζέντα διευθύνσεων της βιβλιοθήκης (για επιμόρφωση, απασχόληση, κλπ.).

Έχω πλήρη επίγνωση πως μία τέτοια υποδοχή δεν μπορεί να είναι παρά περιστασιακή: δεν μπορούμε να διαθέτουμε συνεχώς μεταφραστές για τόσες γλώσσες (52 διαφορετικές καταγωγές στο Saint-Denis, πόσες γλώσσες;). Αν ο γονιός επανέλθει με το παιδί, τότε αυτό θα χρειαστεί να παίξει το ρόλο του μεταφραστή. Τα πρώτα όμως βήματα θα έχουν γίνει «μεταξύ ενηλίκων», αφήνοντας το παιδί ν' ανασάνει, να χρησιμοποιήσει σαν παιδί τη βιβλιοθήκη. «Τα παιδιά δεν θα καταφέρουν τίποτα, αν δεν βοηθήσουμε τους γονείς», έλεγε ένας συνάδελφος.

Δωρεάν!

Η δωρεάν χρήση της βιβλιοθήκης δεν είναι ο κανόνας στις δανειστικές βιβλιοθήκες της Γαλλίας. Η μεν πρόσβαση στο κτίριο και η επί τόπου ανάγνωση είναι δωρεάν, ενώ ο δανεισμός υλικού προϋποθέτει την έκδοση μίας κάρτας έναντι μιας συνδρομής στις 80% των περιπτώσεων (κάτι που δεν ισχύει όμως για τα παιδιά). Υπάρχουν βέβαια διάφορες ελαφρύνσεις, ειδικά για τους ανέργους, τους δικαιούχους του RMI (= βασικός μισθός) μπορούμε όμως εύκολα να υποθέσουμε ότι δεν είναι και πολύ ευχάριστο να πρέπει να προσκομίσεις έγγραφα περί αποδείξεως της πενίας, ειδικά αν είσαι ξένος, μετανάστης ή «assimilé» (δηλαδή Γάλλος μεν που όμως οι άλλοι Γάλλοι βλέπουν σα ξένο!).

Οι βιβλιοθήκες, για να δανείσουν το υλικό τους (με συνδρομή ή χωρίς), ζητούν ταυτότητα και αποδεικτικό κατοικίας. Αυτός ο κανόνας αποσκοπεί στην αναζήτηση υλικού που αργούν να το επιστρέψουν και ενδεχομένως στην αποστολή πληροφοριών στους χρήστες. Τί πρέπει να γίνει όμως με τους λαθρομετανάστες ή τους καταληψίες άδειων σπιτιών;

Πώς ν' ανταποκριθούμε στα αιτήματα ορισμένων που φτάνουν στην πόρτα μας; Οι αποκλίσεις (ελαφρύνσεις) εν ονόματι της αδελφότητας (3η αρχή της δημοκρατίας μας) πρέπει ν' αποτελέσουν τον κανόνα με κίνδυνο να προσκρούσουν σφοδρότατα στην ίση μεταχείριση (2η αρχή της δημοκρατίας μας) και στη χρηστή διαχείριση του υλικού; Εάν η απάντηση θεωρητικά είναι αυτονόητη, στην πράξη τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η επίκληση ενός κανονισμού ίδιου για όλες τις βιβλιοθήκες, είναι μία ύπουλη και ανοιχτή διεκδίκηση, αντικείμενο λίγο πολύ επαναλαμβανόμενων διαμαχών ανάμεσα στο προσωπικό πολλών βιβλιοθηκών.

Συνταγές λοιπόν δεν υπάρχουν και, ίσως το καταλάβετε, οι απαντήσεις έρχονται στην πορεία.

Έτσι τελειώνει η περιεκτική μισή ώρα που στη διάρκειά της μοιράστηκα μαζί σας πολλά ερωτήματα και μερικές εμπειρίες.

Αντί για επίλογο, μερικές ευχαριστίες και μία ιστορία:

Οι ευχαριστίες

Ήταν πολύ μεγάλη χαρά για μένα να ετοιμάσω αυτή την εισήγηση και ευχαριστώ τη Sylvie Biet που, χάρη στην πρόσκλησή της, με «υποχρέωσε» να παραμερίσω χίλιες δύο εκκρεμότητες της καθημερινής ζωής για να ερευνήσω, να μελετήσω και να συζητήσω ένα συναρπαστικό θέμα.

Χάρη σ' εκείνη, τώρα ξέρω τί μένει να κάνουμε από δω και πέρα!

Χωρίς ανταλλαγή απόψεων, θα μου ήταν αδύνατο να σκεφτώ και να γράψω. Γι αυτό ευχαριστώ την ομάδα μου και ιδίως την Céline Nourbakch που συνεργάζεται στην νομαρχιακή ομάδα εργασίας για τις ξένες γλώσσες και την FLE (την εκμάθηση της Γαλλικής ως ξένης γλώσσας), για τις πλούσιες σε νόημα παρατηρήσεις και ερωτήσεις της, καθώς επίσης και την Brigitte Père για τη βοήθειά της στην ανεύρεση του κατάλληλου υλικού.

Ευχαριστώ επίσης τους συναδέλφους,-ισσες Brigitte Bignotti, διευθύντρια της Βιβλιοθήκης του Bobigny, τους Christophe και Véronique Catanèse-Palénche στην Aubervilliers. Ευχαριστώ την Christiane Fortassin, επίσημη εκπρόσωπο της Ένωσης βιβλιοθηκών του Seine-Saint-Denis που μου κοινοποίησε τις παρατηρήσεις της από την ανάλογη θέση του παρατηρητή των εργασιών της ομάδας για την FLE/ξένες γλώσσες και με παρότρυνε να συναντήσω την κοινωνιολόγο Ana Larègle για μία πρώτη αλλά και συναρπαστική συζήτηση που σίγουρα δεν θα είναι και η τελευταία.

«Αφιερωμένο εξαιρετικά», όπως λένε και οι ράπερς, στον κοινωνιολόγο Denis Merklen, για τις σοφές συμβουλές του γύρω από το τί να διαβάσω και τις παροτρύνσεις του να χρησιμοποιήσω πραγματικά βιώματα.

Μία ιστορία σε θέση επίλογου, προσφορά του θιάσου Le Dernier Caravansérail, Théâtre du Soleil, που μου διηγήθηκε η παιδοψυχίατρος Marie Rose Moro

«Τί θ' απογίνουμε;» λένε αυτοί που άφησαν πίσω τους, πολύ μακριά, το όνομά τους, την οικογένειά τους, τις ρίζες τους. Εμείς τους αποκαλούμε «φυγάδες», «λαθρομετανάστες», «μετανάστες» και κείνοι αυτοαποκαλούνται με τον ευγενή όρο «ταξιδιώτες». «Στοιβάζονται» βίαια στ' αμπάρια και στα καμιόνια, συνωστίζονται στα σύνορα, και δεν έχουν την παραμικρή ιδέα πότε θα τελειώσει αυτό το επικίνδυνο ταξίδι που τους σπρώχνει από λιμάνι σε ακτή και από πόρτα σε πόρτα, συνεχώς αντιμέτωπους με το σημερινό έλλειμμα φιλοξενίας... Και μεις, βολεμένοι στις ωραίες χώρες μας, τί είμαστε; Ίδιοι μ' αυτούς; Μάρτυρές τους; Εχθροί τους; Φίλοι τους; Παλιοί ταξιδιώτες που ξέχασαν; Ή μήπως το ταξίδι μας περιμένει κι εμάς στη στροφή του δρόμου;

Marie-Rose Moro

Aimer ses enfants ici et ailleurs -histoires transculturelles

Odile Jacob 2007

(pour l'histoire de fin: Extrait du Dernier Caravansérail, Théâtre du Soleil, cité par MR Moro)

Hélène Bouquin-Keller

Les langues dites d'immigration dans les bibliothèques municipales françaises

Bulletin des Bibliothèques de France, 2003

BIBLIOTHÈQUE(s) n°21

Revue de l'association des bibliothécaires français *abf*
Dossier Alter(s), Egaux, juillet 2005

Sous la direction de Vincent Ferry, Piero-D. Galloro, Gérard Noiriel
20 ans de discours sur l'intégration
L'Harmattan, 2005 (Forum IRTS de Lorraine)

Michel Kokoreff, Jacques Rodriguez
La France en mutations: quand l'incertitude fait société
Payot, 2004
Chapitre 4: Dynamique identitaire et politique des différences

Nelly Godonou-Dossou
L'accueil du public étranger en bibliothèque municipale : le cas de la bibliothèque
municipale de Lyon, Enssib, 2002 (Mémoire de fin d'étude)
(Citation de Pierre Bourdieu, La Misère du Monde, Le seuil 1993, cité par. Nelly
Godonou-Dossou)

Denis Merklen

Pratiques et conflits dans les processus de citoyenneté

Indes/ Algérie/Argentine/France = 5 labos dont 2 parisiens EHESS + Paris 7
-Dynamique de classes et de genre
Quel contact des classes populaires avec les institutions?
Argentine et France: La parole écrite, le livre